

Enis Yeter'le Söyleşi:

Kentsel Yenilemenin Yerel Boyutu

Aynur Y. Çakır – Ege Yıldırım: Kastamonu Valisi olarak görev yaptığınız 1997 – 2003 yılları arası, Kastamonu tarihi açısından bir dönüm noktası oldu. Kastamonu'da kültür varlıklarının korunması, yaşatılması anlamında çok değerli çalışmalarınız oldu. Bu koruma faaliyetleri ile paralel olarak Kastamonu kültürü ve el sanatlarının yeniden canlandırılması için yaptığınız çalışmalar Kastamonu ekonomisinin gelişimine ve istihdamın artırılmasına da katkılar sağladı.

Tarih boyunca pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış ve bunun fiziki izlerini hala yaşatan Kastamonu'da bu değerler terk edilmişliği, kentsel rantların baskısını yaşarken bir anda bit pazarına nur yağdırdınız. Kastamonu'ya ilk geldiğinizde neler gördüğünüzü biraz anlatır mısınız? Kastamonu kimliğini nasıl tanımladığınızı da bu kapsamda aktarmanızı rica ediyoruz.

Enis Yeter: 1997 yılının 15 Eylül'ünde Valilik görevine başladığım Kastamonu'yu hayatımda ilk defa görüyordum. Anadolu'nun pek çok şehrinin benzer tarihi özellikleri olmasına karşın, Kastamonu'da gördüğüm doku beni çok etkiledi. İlk görevlerimden birinin bu tarihi değerleri ayağa kaldırmak olduğuna karar verdim. Vali olduğum ilk günlerden itibaren de bu görevimi yerine getirmek üzere çalışmalara başladım. İl Turizm Müdürümüzün programladığı kapsamda her sabah, Vilayet Konağı'ndaki mesaiime başlamadan önce birkaç konak geziyor, evlere konuk oluyordum. Önceden haberli olarak gidiyor, ev sahipleri ya da kullanıcıları ile çay-kahve içerek konuşuyor, evlerin hikayelerini dinliyordum. Kastamonu şehir merkezinde bulunan 500 civarında koruma altında ev var, bunların birçoğunu gördüm. Konaklarla ilgili bilgilere ulaşmaya ve seçme yapmaya çalışıyordum. Sonunda da ilk Sirkeli Konağının satın alınması ve restorasyonu ile çalışmalara başlamış olduk. 1997'nin Aralık ayının 31'inde İl Özel İdaresi konağı satın almış, böylece koruma çalışmaları fiilin başlamış oldu.

A.Ç. – Eg.Y.: *Kentsel yatırımların ya da bu türden projelerin Belediyeler tarafından başlatıldığı ve yürütüldüğü kurumsal geleneklere sahip bir ülkeyiz. Bu yüzden kentle bu kadar içiçe ve ilgili projelerin Valilik tarafından yapılması oldukça ilginç geliyor. Az önce tanımladığınız Kastamonu kimliği bağlamında böylesi çalışmalara ilişkin vizyonu nasıl oluşturdunuz?*

E.Y.: İnsanımızın iki büyük eksiği var. Biri hukuk, biri tarih-kültür bilinci. Çetin Altan bunu sık sık yazar. Batı ülkelerine gittiğinizde, örneğin Belçika'nın Bruges veya Almanya'nın Heidelberg şehirlerinde görürsünüz ki, tarihi yapılarına değer vermişler, yaşatmışlar. Tarihleriyle ve kentlerinin tarihi dokusuyla bütünlüklü bir kent yaşamı oluşturmuşlar. Aslında İstanbul her şeye rağmen bu havayı verebilen bir şehir. Orada öğrencilik yıllarımda bu tarihi havayı soludum. Ben kişisel olarak da mimari, koruma konularına ilgi duyan, araştıran ve gözlemleyen bir insanım. Tüm bu izlenim ve duygularım Kastamonu'nun tarihi değerlerinin canlandırılması ile ilgili heyecanımı oluşturdu, ve bunları hayata geçirmek için bir fırsat oldu.

Bu bağlamda, dediğiniz doğru, Valilikler kentsel konuların dışında kalıyor. “Vali merkezin temsilcisi, kendi konularıyla ilgilensin” deniliyor. Valilik, ya da diğer kamu binaları nedense genelde betondan, yeni yapılmış binalar oluyor. Oysa kamu kurumlarını yerleştirmek için tarihi yapıları kullanabilirlerdi. Burada Ulus örneği var. Sadece Ulus’a Valilik Özel İdare Müdürlüğü tarafından inşa edilen işhanı ve diğer yeni yapıların parasıyla, Ankara Kalesi’nin ve çevresinin de onarımı yapılabilirdi.

A.Ç. – Eg.Y.: *Bu çalışmalar kapsamında yürütülen projeleri biraz aktarır mısınız? Yapılan satın almalar, projelendirmeler, restorasyon ve sonrasındaki işlevlendirme ile kullanım süreçlerini örneklerle anlatmanızı rica ediyoruz.*

E.Y.: Tabii, stratejimiz tarihi yapıların ya mülkiyetinin alınması, ya da başka bir kamu kurumundaysa; tahsisinin alınarak restore edilmesi anlayışına dayanıyordu. Biliyorsunuz, illerde bir il yerel yönetimi var, başkanı Vali, adı da İl Özel İdaresi. Bütçesi var, kaynağı var.

Tüm bu izlenim ve duygularım Kastamonu’nun tarihi değerlerinin canlandırılması ile ilgili heyecanımı oluşturdu, ve bunları hayata geçirmek için bir fırsat oldu.

Kastamonu Hükümet Konağı

Öncelikle, İl Özel İdaresinin imkânlarını kullandık, ayrıca valinin başkanı olduğu birkaç vakıf var. Mesela, Kastamonu Kalkınma Vakfı, Çevre Vakfı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı gibi. Diğer bazı kurumlar var, onları yönlendirdik. Sonuç itibarıyla bir kısmını İl Özel İdaresine, bir kısmını kamu vakıflarına sahiplendirdik ve bu şekilde göreceli fonksiyonunu da kafamızda şekillendirerek, projelendirdik. Restorasyon projelerini ona göre hazırlattık ve 25'in üzerinde tarihi yapı onarılarak ortaya çıkmış oldu.

A.Ç. – Eg.Y.: *Bu süreçte, İl Özel İdaresi olarak bir başlatıcılık görevi üstlenmiştiniz. Projenin diğer aktörleri harekete geçirildi ve “restore et, işlet, devret” dediğiniz bir modelle, bu çalışmalar birlikte yürütüldü. Bu projenin ortakları olan diğer kamu kurumları, özel sektör, ağırlıklı olarak sivil toplum örgütleri nasıl harekete geçirildi, ortaklıklarınız nasıl kurumsallaştırıldı?*

E.Y.: Tabii, burada esas rolü Valilik oynadı. Yani Valiliğin, hem merkezi idarenin taşradaki bir temsilcisi olması, tüm oradaki kamu kurumlarının amiri pozisyonunda olması, hem de ayrıca Valinin il yerel yönetiminin ve bazı vakıf gibi kuruluşların da başkanı olmasından kaynaklanan etkin

konumundan yararlanıldı. Ama, bunu yaparken de kesinlikle zorlayıcı ve emredici mekanizmalar kullanılmadı. Bunun yerine paylaşmak, benimsemek, birlikte karar vermek ve uygulamak yolları seçildi. Örneğin Kastamonu Kalkınma Vakfı'nın başkanı Validir, ama gerek yönetim kurulu, gerekse genel kurulu halk kesimlerinin temsilcilerinden oluşur. Biz bu çalışmalara başladığımızda benimsemekte biraz güçlük çektiler, ancak daha sonra çalışmaların şehrin kültür ve ekonomik yaşamına olan katkısını gözleriyle gördüklerinde daha da istekli oldular.

Tüm ortaklıklar, sonuçta insanların olayın önemini kavrayarak ikna olması, bilinçlenmesi yoluyla sağlanmış oldu.

A.Ç. – Eg.Y.: *Peki, buradan yapının yaşaması ve kullanım sürekliliğinin sağlanması açısından da çok önemli olan bir konuya gelelim. Restore edilen yapıların işlevlendirilmesi ve kullanıcılarının belirlenmesi konusunda nasıl bir yol izlediniz? Konakların vakıflar yanında özel yatırımcılarca da kullanılışlarını görüyoruz, bu konuda seçiciliğiniz ya da doğrudan yönlendirmeniz oldu mu?*

E.Y.: Bu da tabii, çok önemli bir soru. Çünkü, siz yapıyı restore edip ortaya çıkarabilirsiniz, ama

Münire
Medresesi
- El Sanatları
Çarşısı

onun yaşaması için, sürekliliği için öncelikle iyi bir fonksiyon vermeniz lazım ve de onu işletecek bir mekanizmayı başta düşünmeniz lazım.

Burada önemli bir hususu belirtmek gerekir ki, restorasyon süreci kendi restorasyon merkezimizi oluşturmamızdan sonra çok hızlandı. Projelendirme ve uygulama 11 ayı geçmiyordu.

Konuyu biraz açarsak, Mimar Vedat Tek adına İl Özel İdaresi bünyesinde bir restorasyon merkezi kurduk. Mimar Vedat Tek, 1902 yılında hizmete giren ve kentin en görkemli yapılarından biri olan Kastamonu Hükümet Konağı'nın mimarıdır. Babası Sırrı Paşa, 1860'larda Kastamonu Valiliği yapmıştır.

Dolayısıyla onun adına kurduğumuz anı, sanat ve restorasyon merkezi, hem proje üretti, hem de bizzat onarım yaptı, yani restorasyon işlemini yürüttü. Köy ustalarını topladı, yanında gençleri yetiştirdi. Böylece de güzel bir yapı kurumu oluşmuş oldu ve bu sürat de sağladı. Artık bizim için restorasyonu yapmak çok zor değildi, ama biten bir restorasyon sonucunda o yapıyı işletmek daha önem kazanıyordu.

İşte bu noktada, ya özel sektör, ya sivil toplum kuruluşları kanalıyla buna çözümler aradık. Örneğin Sepetçioğlu Konağı, yıkılmak üzere olan tarihi bir yapıydı. Bunu Özel İdare olarak satın alıp onardıktan sonra Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı'na tahsis ettik ve orası bir eğitim birimi oldu.

Yine, Konyalı Konağı'nda "Yerel Gündem 21" çalışmasını İl Özel İdaresi olarak başlattık. Münire Medresesi'nin Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden tahsisini alıp, El Sanatları Çarşısı yaptık ve her bir bölümünü -22 bölüm vardır- ayrı bir sanatkara verip, bir çarşı haline getirdik. Böylece süreklilik de sağlanmış oldu. Hatta, oranın çay ocağını Sakatlar Derneği'ne verdik, hem oradaki engelli insanlarımız onore oldular, topluma kazandırıldılar. Diğer dükkanlar, El Emeği-Göz Nuru Vakfı'na, el dokumaları, hasırcılık, sepet örme gibi Kastamonu'nun yöresel el sanatlarını sürdüren kişilere verildi.

Dolayısıyla restorasyon ve işletim, fonksiyon verme olayları birbirinin ikiz kardeşi, çok önemli.

A.Ç. – Eg.Y.: Sizin Kastamonu'nun tarihi değerlerinin canlandırılması ile ilgili çalışmalarınız yapılar ile sınırlı kalmadı. Bugün,

kültür varlığı tanımına dahil edilmiş yöresel el sanatları da çalışmalarınızın içindeydi. Bunlar istihdamın artırılmasına, ekonominin canlanmasına büyük katkılar sağladı. Biraz da bunları aktarır mısınız?

E.Y.: Aslında kültür, tek başına mimari demek değil. Mimari, kültürün bir boyutu, ama bir başka boyutu daha var, o da el sanatları. El sanatları, el dokuması, ahşap oymacılık, demir işçiliği.

Bu konuyu aktarmaya bir örnekle başlayayım. Bir dövme demir atölyesi kurduk. Ben bir köye gitmiştim, Nalcı Kuyucağı adında. Orada 6-7 tane kapısı kilitli ahşap yapıya rastladık. "Bunlar nedir" diye sordum. Dediler ki, "Bunlar daha önce çalışıyordu, ama şu anda faal değil, sadece birisi faal. Nal yapar, nal çiviler ya da vatandaşın çivi gibi ihtiyaçları olursa, onları üretir." "Peki, bunlardan birisini Kastamonu merkezine kursam, orada çalışacak kişi bulur muyum?" diye sordum. Genç bir çocuk "Evet, ben yaparım. Zaten benim babam da bu işi yapıyordu. Askerden geldim, işsizim" dedi ve o atölyelerden birisini Vedat Tek Anıt, Sanat ve Restorasyon Merkezi'nin içine kurduk. O genci oraya getirdik. Dövme demir ürettik; kapı kolu, menteşe. Orada üreterek el sanatlarına da bir katkı sağlamış olduk.

A.Ç. – Eg.Y.: Üretilen yapı malzemelerinden restorasyonlarda yararlanmış olmalısınız.

E.Y.: Yararlandık tabii. Zaten, onardığınız konakta fabrika mamulü bir menteşeyi kullanamazsınız. Pek doğru olmaz açıkçası.

Tabii, bir de şu oluyordu, onu da söyleyeyim. Kastamonu'daki tarihi değeri olan ama koruma altında olmayan yapılar sökülerek büyük şehirlere taşınıyordu. Enkaz kereste olarak orada işleniyordu. Onu yasakladık. Kastamonu dışına enkaz kereste götürülmesini Valilik olarak yasaklayınca tabii, tahribat da durdu. Böylece, enkaz kerestenin il dışına çıkışı yasaklanmış oldu. Vatandaşın elinde kalmış olan ve satmak istediği parçaları, rayiç bedelini ödeyip biz aldık. Yani onları da mağdur etmedik. Bu, koruma mekanizmalarını güçlendiren bir şey olmanın yanı sıra, kullanılabilir malzemelerden restorasyonlarda yararlanmamızı sağladı. Orijinal ve özgün malzemeyi, üstelik de ucuza temin etmiş ve değerlendirmiş olduk.

Bu, koruma mekanizmalarını güçlendiren bir şey olmanın yanı sıra, kullanılabilir malzemelerden restorasyonlarda yararlanmamızı sağladı. Orijinal ve özgün malzemeyi, üstelik de ucuza temin etmiş ve değerlendirmiş olduk.

Zaman
geçtikçe,
ürünler
birer-ikişer
ortaya çıkıp,
özellikle
de turizm
boyutuyla
şehre bir
ekonomik
katkı sağ-
ladığında,
halk bize
çok destek
verdi.

A.Ç. – Eg.Y.: İki konuya açıklık getirmenizi isteyeceğiz. Biri projelerin teknik boyutları, diğeri maliyetleri ile ilgili olacak. Önce teknik boyutuna değinelim. Vedat Tek Restorasyon Merkezi’nin yapısı, teknik elemanların bileşimi, projelendirmelerin ve uygulamanın niteliğine ilişkin değerlendirmeleriniz nedir?

E.Y.: Koruma ve restorasyon konusunda iki önemli boyut var. Birisi proje boyutu röleve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin çizimi ve Koruma Kurulundan geçirilmesidir. İkincisi de buna uygun, Kurul kararına uygun olarak projenin uygulanması, yani restorasyon işleminin yapılmasıdır.

Bu iki boyut tabii, birbiriyle çok iç içe. Biz, ilk birkaç sene böyle bir mekanizmayı oluşturamadık kendi bünyemizde, ama 1999’dan sonra kendi restorasyon merkezimizi kurduk.

Meslek yüksek okullarının restorasyon bölümünden mezun gençler ve mimarlarla çalıştık. Diğer taraftan da bu projelere uygun yapım ekiplerini oluşturduk. Köylerimizde, kırsal alanda çok iyi ustalarımız var, zaten bu konaklar da böyle ustaların elinden çıkmış. Bunların nesli, maalesef gittikçe azalıyor, neredeyse yok olmak üzere. Biz onları da ekibimize katarak onore ettik. Maaş verdik, geçimlerini sağladık, onlara iltifat ettik, açıkçası manevi bir haz duydular. Hepsi de birer kahramandır doğrusu. Çünkü, o yaşlarına rağmen, hepsi kendi hayatlarını da bir yerde riske ederek çatıya çıkıp, onarım yapmışlardır.

Bu ustaların yanına gençleri verdik. Onların ustalıklarını devam ettirecek bir ekip oluşturmak düşüncesinde olduğumuz için, gençlerle beraber çalıştılar. O gençler de, bu bilinci korudular ve sahiplendiler.

A.Ç. – Eg.Y.: Restorasyon maliyetleri, yeni yapı maliyetlerini aşan boyutlara ulaşıyor çoğu zaman. Bunun proje kısmı da pahalı bir şey, onu kendi içinde bir büro kurarak minimize etmiş görünüyorsunuz. Uygulama ve yapım süreçleri için İl Özel İdaresi buna nasıl bir kaynak buldu? Öz kaynakları ile mi karşıladı, yoksa birileri mi harekete geçirildi bu konuda?

E.Y.: Açıkçası, finansman konusunda hiçbir sıkıntı çekmedik. Çünkü, eğer kamu kaynakla-

rını akılcı, rasyonel kullanırsanız, aslında para var, ama yeter ki parayı iyi kullanın, verimli kullanın, israf etmeyin. Biz de öyle bir yöntem izledik ve para açısından hiçbir sıkıntımız olmadı. Kullandığımız paralar da İl Özel İdaresinin ya da Çevre Vakfı’nın ya da Kastamonu Kalkınma Vakfı’nın, yani kamu ağırlıklı bir kaynak. Onun dışında İçişleri Bakanlığı’ndan bir miktar aldık, ama çok büyük meblağda yardımlardan söz edemeyiz.

A.Ç. – Eg.Y.: ÇEKÜL Vakfıyla ve Tarihi Kentler Birliği’yle birtakım ortaklıklarınız olduğunu biliyoruz. Tarihi Kentler Birliği’nin kuruluş sürecinde de rolünüz olduğunuz biliyoruz. Bunlardan bahseder misiniz?

E.Y.: Ben 1997 yılında bu çalışmalara başladım ve bir mesafe aldım. 1998 yılında iki kuruma beraber bu işi yürütmek üzere teklif götürdüm. Birisi Turing [Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu] ve Sayın Çelik Gülersoy bilirsiniz, rahmetli oldu. Bu konularda gayret gösterdiğimi, eğer ilgi duylarsa birlikte çalışmak istediğimi ilettim. Kırk Odalı diye tabir edilen, Vakıflar İdaresi’ne ait bir yer var, daha önce kendileri benim göreve başlamamdan önce gelip talip olmuşlar, ama verilmemiş o zaman. Bunun mümkün olabileceğini ve beraber çalışmak istediğimi söyledim. Sayın Gülersoy, “Ben artık Safranbolu’ya yöneldim, orada hatta üç tane yeni konak aldım” dedi. Dolayısıyla olumlu bir cevap alamadım.

İkinci kurum da ÇEKÜL’dü ve Profesör Metin Sözen hocayı aradım. Sağ olsun, çok büyük ilgi gösterdi. Birkaç ay sonra ÇEKÜL’den bir arkadaş grubuyla geldiler ve beraber çalışmalarını gezdik, çok hoşuna gitti. Hatta “Bayağı mesafe almışsınız” dedi. “Hocam, biz bundan pek tatmin olmadık, daha çok iş yapmamız lazım, çünkü bayağı gayret gösteriyoruz” dedim. “Olsun, çok iyi, aldığınız mesafe az değil” dedi ve ondan sonra çok yakın bir çalışmamız oldu. Bize proje desteği verdiler, tanıtım desteği verdiler.

Burası çok önemli. 3 Haziran 2000 tarihinde, ÇEKÜL, Mimarlar Odası, İçişleri Bakanlığı ve Kastamonu Valiliği, Kastamonu’da “Tarihi ve Kültürel Değerlerin Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü ve Sorumluluğu” sempozyumunu düzenledi. Dönemin İçişleri Bakanı geldi, Metin Sözen hoca, Mimarlar Odası Başkanı Sayın Oktay

Ekinci ve ben orada konuşma yaptık. Ayrıca, çevre illerden 12 vali, belediye başkanları, yerel yöneticiler de katıldı. Onlar olayın önemini bilmiyorlardı.

3 Haziran 2000 tarihinde düzenlenen toplantı sonunda, Kastamonu Kültür Bildirgesi yayınlandı. Bu çok önemlidir aslında, kültür hareketinde aynen Venedik Tüzüğü gibi önemli bir yere sahiptir. Zaten hemen akabinde, 1,5 ay sonra, 21 Temmuz 2000 tarihinde de Bursa’da Tarihi Kentler Birliği toplantısı oldu ve Birlik kuruldu. Bir önceki toplantıya ev sahipliği yapmam sıfatıyla beni de davet ettiler. Türkiye’deki kültür korumacılığı konusunda Kastamonu’nun, bu yönüyle de çok önemli bir katkısı olmuştur.

A.Ç. – Eg.Y.: *Kastamonu halkının ve yatırımcısının çalışmalarınıza katılımını ve bakışını nasıl değerlendiriyorsunuz? Yola ilk çıktığınız günle halkın size inanarak destek vermeye başladığı*

dönem arasında neler değişti? Halkın bilinçlenmesi için ne gibi çalışmalarınız oldu?

E.Y.: Başta, açıkçası Kastamonu halkı bunu yadırgadı. Yani “Valinin başka işi yok mu” dedi. Maalesef, geçmiş dönemlerde bırakın eski eserlerin yaşama kazandırılması, yöneticiler eliyle tam tersi de olmuş. Konaklar yıkılıp yollar açılmış, meydanlar açılmış. “Vali niye bunlara para harcıyor” diye homurdanmalar da oldu. Ama zaman geçtikçe, ürünler birer-ikişer ortaya çıkıp, özellikle de turizm boyutuyla şehre bir ekonomik katkı sağladığında, halk bize çok destek verdi. Yanımızda oldu ve bunun getirisini gördü. Örneğin o Münire Medresesi cıvıl cıvıl oldu, insanlar orada kaynaştı, yerli yabancı turistler geldi, ürettikleri malları sattılar, oteller keza öyle. Dolayısıyla halkın desteğini, başlangıç hariç hep yanımızda hissettik ve bu da bize güç verdi tabii.

Kastamonu
Tarihi
Dokusundan
Bir Görünüm,
Saylav Sokağı

Burada bahsetmek istediğim bir şey daha var. Aslında bunu belki diğer tüm illerin yapması lazım. 2000 yılında 30 kişilik bir otobüs aldık, İl Özel İdaresi kaynağıyla. 30 milyara aldık o zaman. Son model, klimalı bir araçtı. Bir rehber eşliğinde ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinden başlayarak, tüm halka parasız kültür turları düzenledik. Sabah saat 9’da okuldan öğrencileri alıyordu, üç saatlik gezi sonunda tekrar okula bırakıyordu. Öğleden sonra da başka bir grubu gezdiriyordu. Benim Milli Eğitim Müdürüne emrim şu olmuştu: “Kesinlikle bu program aksamayacak. Hiçbir şey bundan daha önemli değil” demişimdir ve üç senede 25 bin kişi gezmiştir. Bu şekilde insanlar, özellikle gençler şehirlerini tanıdılar, kültürlerine sahip çıktılar ve de adeta kimliklileştiler.

Restore Edilen
Konaklardan Biri,
Tahir Efendi Konağı

A.Ç. – Eg.Y.: *Bu süreçte mevzuat ve kurumsal yapılanma açısından karşılaştığınız güçlükler neler oldu? Bu güçlükleri aşmak konusundaki çabalarınızı aktarır mısınız?*

E.Y.: Mevzuat açısından büyük bir güçlüğümler olmadı: Çünkü zaten İl Özel İdaresi’ne yasa, kültürü koruma görevini veriyordu, ondan yararlandık. Ayrıca, diğer birçok yasada da; il özel idarelerinin kültür programına girmesi yönünde hükümler vardı. Bunlardan istifade ettik, kurumsal yapı olarak da fazla bir güçlüğümler olmadı. Tabii kurumlarla ve kurumun yöneticileriyle iyi ilişkiler, bu konularda son derece önemli, bir de yaptığımız iş, eğer doğru olursa, ona inanılırsa, açıkçası fazla bir güçlük çekilmiyor.

Türkiye’deki en büyük sorunun bilinç olduğu kanaatindeyim. Bilinç, bilinç, bilinç. Yani, parasal kaynak hiçbir zaman ilk beş sorunun içinde değil diye düşünüyorum. Biz özellikle yöneticilerimize, kültürel değerlere sahiplenmesinde bir bilinç verebilirsek büyük mesafe almış oluruz. Öyle bir bilinç olursa kaynaklar doğru yerlere aktarılsa, tarihi eserlerin korunmasına ve el sanatlarının geliştirilmesi yönünde kullanılırsa bunlar turizm yoluyla geri dönecektir.

Mevzuat açısından 2004 yılında çok önemli değişiklikler oldu. İl Özel İdaresi Yasası’nda, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yasası’nda gerçekten çok güzel, çok önemli değişiklikler oldu. Dolayısıyla bundan sonra, bu konularda gayret gösterildiği takdirde çok daha fazla sonuç alınır diye düşünüyorum.

A.Ç. – Eg.Y.: *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda da, İl Özel İdareleri Kanunu’nda da koruma süreçlerinin yeniden yapılanması ile ilgili yeni düzenlemeler olumlu ama yeterli mi? Koruma konusu bağlamında Türkiye’de yaşanan darboğazlara çare olabilecek nite-likte görüyor musunuz?*

E.Y.: Tabii, ‘çok iyi’, ‘iyi’nin düşmanı; yani bir şeyi çok iyi yapmaya çalışırsanız, kötüyle karşı karşıya kalırsınız. Onun için bence yapılanlar önemli. Ama tabii ki, bunlar uygulamaya konduktan sonra, başka şeyler de yapılabilir. Örneğin Emlak Vergi Gelir Yasası’nda, il özel

idarelerine, emlak vergilerinin yüzde 10'u nispetinde ek bir kaynağın toplanıp, bu konuyla ilgili, kültür konusuyla ilgili harcama yapılabilmesi yetkisinin getirilmesi özellikle önemli değişiklikler. Keza belediyelerin ve il özel idarelerin kullanabileceklerine dair daha açık hükümlerin yer alması. Bunlar çoğaltılabilir. Önemli olan, bu yasal hükümlerden, yerel yönetimlerimizin, merkez birimlerimizin gerektiği şekilde yararlanabilmeleri.

Yasa demek her şey demek değil. Türkiye'deki yasalar da aslında çok kötü değil. Belediye Yasası'nı biz, 1930 yılında Fransa'dan almışız. Madde madde tercüme etmişiz: Ama Fransızlar, biliyorsunuz, aynı yasayla bir Paris'i kurmuşlar, biz Ankara'yı. Atatürk'ün güzel bir sözü var, diyor ki: "Tatbik edenler, karar verenlerden daha güçlüdür." Dolayısıyla, uygulamacılara çok büyük görev düşüyor. Yöneticilerimizin çok iyi vizyona ve bilgi birikimine, donanımına sahip olması gerekiyor diye düşünüyorum.

A.Ç. – Eg.Y.: *Kastamonu'nun bir koruma amaçlı imar planı var. Yaptığınız çalışmalarla plan kararları örtüşüyor mu? Planla ilgili eleştirileriniz neler, Kastamonu'ya tarihsel kimliği ile özdeş bir vizyon ve uygulama süreçlerine ilişkin modellere ışık tutuyor mu?*

E.Y.: Tabii ki, bizim çalışmalarımız koruma planıyla örtüşüyordu. Doğrusu da buydu zaten. Ama tabii bunu da söylemek lazım. Plan yapmak, korumayı tek başına sağlamıyor. Bunu herkesin iyi bilmesi lazım. En güzel planı yapar, kimseye dokundurmazsanız, korumuş sayılmazsınız. Geliyor biri, ateş atıyor ya da yıkıyor. Artık bunu geri getirebilir misiniz? Getiremezsiniz. Demek ki, planla korunmuyor. Plan şart, ön şart. Plansız olmaz. Bunu, burada ifade ediyorum, ama tek başına "Biz güzel bir koruma planı yaptık, bu şehir korunuyor" demek hayal ürünü. Onun için, koruma planı yanında iyi uygulama önem kazanıyor.

Bu ikinci ayağı Türkiye'de eksik. İnsanlara diyorsunuz ki, bu eseri böyle onaramazsınız, şöyle onarırsınız, şu süreçleri izlemeniz lazım. İnsanlar bunları aşamıyor. Bunlara malzeme, usta, proje desteği vermek şart.

Biz hatta, öyle bir çalışma da yaptık, onu da şimdi sırası gelmişken anlatayım: Kurduğumuz Mimar Vedat Tek Restorasyon Merkezi'nde isteyen vatandaşlarımız, eğer iyi niyetliyse hakikaten, binasını restore edecekse, ücretsiz projelendiriyorduk. Hatta ücretsiz malzemesini biz veriyorduk, kapısını, penceresini, boyasını vererek, ona dış cephe iyileştirme yapıyorduk. Bunlar çok bir şey de tutmuyor. altından kalkılamayacak şeyler de değil.

Kastamonu'nun tarihi kimliği ile bütünleşen bir vizyon geliştirmek ve planı bu açıdan ele almak üzere de bir çalışma yaptık. Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü hocalarından Sayın Feral Eke'yi öğrencileriyle ve diğer öğretim üyeleriyle davet ettik. Güzel bir gelişim planı hazırladılar ve sunum da yaptılar, basın ve halkın ilgisini çekti. Bu da bize bir katkı sağladı. Resmiyeti olan bir belge değil ama, bir perspektif getirmek açısından, herkesin ufkunu açması açısından verimli bir çalışma oldu.

A.Ç. – Eg.Y.: *Peki, plan tek başına bir şey ifade etmiyor, onun uygulaması önemli dediniz. Uygulama süreçlerini de tasarlamak, planın bir parçası olmalı aslında, orada teknik insanların görevinin, yasal mevzuatın, kurumsal yapılanmanın ve uygulayıcıların da etkisi var, ama yine de o modelleri üretmek bir planının bir parçası olmalı. O açıdan biz plancılara neler önerirsiniz? Bir uygulayıcının plandan beklentileri nelerdir?*

E.Y.: Bu konular, aslında salt teknik düşünerek çözülecek bir mesele değil. Örneğin Fransa'nın koruma yasalarını Victor Hugo hazırlamıştır, edebiyat adamı, şair. Tek başına teknik adamların üstlenebileceği bir konu da değildir koruma. Bir yazar da, bir hukukçu da pekala, koruma konusunda ciddi çalışmalar yapabilir. Önemli olan burada senkronize olmak. Şehir plancılarının, planlama sürecinde, özellikle tarihi dokuyu kendi içinde değerlendirmeleri gerekir. Yani bununla şunu demek istiyorum: Örneğin, İstanbul. Sur içerisindeki iki kilometrekarelik alana, siz getirip yeni yapıları soktuğunuz zaman, koruma olayından bahsedemezsiniz. Bunu isterseniz planla öngörmüş olun, bu koruma değildir. Bazi

Örneğin
Fransa'nın
koruma
yasalarını
Victor Hugo
hazırlamıştır,
edebiyat
adamı, şair.
Tek başına
teknik
adamların
üstlenebi-
leceği bir
konu da
değildir
koruma.

alanları kendi dokusu içerisinde bırakmak lazım. Yeni yapılaşmaları da o surun dışına atmak lazım. Ama siz yapılaşmayı orada yoğunlaştırırsanız, üstelik de bunu bir planla yaparsanız, bu ne kadar doğru olur?

Yani işin aslı, korumacı olmak için, biraz sevdalı olmak gerekiyor.

Şunu söylüyorum; örneğin, 2000 sene önceki bir antik kenti, daha doğrusu 2000 sene öncesinin bir kentini bugün geziyorsunuz: Örneğin Datça'nın ucundaki Knidos'a gittiğiniz zaman, orada çıkıp da, üstte tapınağın mermer zemininde oturup, güneşin batışını seyrettiğinizde kendinizi 2000 yaşında hissedebilirsiniz. Bundan daha güzel ne olabilir, yani bir anda 2000 sene yaşıyorsunuz, çünkü yaşam demek duygularınızın harekete geçmesi, bir şeyler öğrenmeniz, olaylardan etkilenmeniz demek, yoksa kapalı bir odada 2000 sene yaşamışsınız, ne fark eder? Bir o var, bir de 2000 sene önceki yapıların içerisinde kendinizi buluyorsunuz ve o dönemleri gözünüzün önünde canlandırıyorsunuz. Bir anda ömrünüz kat be kat uzuyor.

A.Ç. – Eg.Y.: *Kastamonu'nun arkeolojik zenginliklerinin gün yüzüne çıkarılması ve korunması ile ilgili çalışmalarınız oldu mu?*

E.Y.: Çok önemli çalışmalarımız oldu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden Aykut Çınaroğlu hocayı davet ettik. Ekibiyle, öğrencileriyle geldi. Devrekani ilçesinin Kınık Köyü'nde kazılar yapıldı. Kınık önemli bir Hitit yerleşim yeridir. İnanılmaz eserler bulundu ve eserler Kastamonu Müzesi'ne verildi. Aynı zamanda da tabii, Taşköprü'deki Pompeipolis de önemli bir merkezdir. Onunla ilgili çalışmalarımız da oldu.

A.Ç. – Eg.Y.: *Kastamonu, doğal değerler açısından da çok zengin bir ilimiz. Bunların tanıtımı ve turizme açılması ile ilgili teşviklerin yapılması için çalışmalarınız oldu mu?*

E.Y.: Tabii, Kastamonu inanılmaz güzellikte bir yer. Ormanları tek başına yeter. Çünkü, yüzde 60 ormanlık alan, kayın ormanları. Gideros Koyu, Cide, Çatalzeytin, Tosya'daki Dipsiz Göl, Yeşil Göl... Bunlar tek başına doğa harikaları. Ilgaz,

Anadolu'nun bir yüce dağı. Bunların hepsini tabii tanıtmak için büyük bir çaba içerisinde olduk. Özellikle ulaşım imkanlarının artırılması ve alt-yapı eksikliklerinin giderilmesi konusunda.

Tabii, kültürü ve doğayı bir bütün halinde değerlendirdiğimizde hakikaten çok zengin yörelerimizden biri, Kastamonu. Ülkemizde birçok yöre var bunun gibi. Kastamonu için bu çalışmaları yapma görevini üstlendik. Belki, biraz geçti, ama Shakespeare'in bir sözü var: "O kadar geç ki, henüz erken demek mümkün." Biz de biraz o anlayışla yola çıktık.

A.Ç. – Eg.Y.: *Söyleşimize başlarken, geldiğinizde gördüğünüz Kastamonu'yu tariflediniz. Ayrılırken, geriye dönüp baktığınızda ne gördünüz?*

E.Y.: Ben, orada altı sene hizmet yaptım ve düşündüğüm projelerin büyük bir kısmını gerçekleştirdim. Tabii, bu anlattığımız projeler dışında özellikle, köylere, kırsal bölgelere yönelik çalışmalar vardı. Köye Hizmet Götürme Birliği modeli, merkez köy modeli. O konuda da çok büyük başarı elde edildi. Diğer taraftan, Türkiye'de ilk defa bir doğa-kültür köyü açık hava müzesi yaptık. O da çok önemli, çok güzel bir proje. Çalışmalar tabii, bizim önderliğimizde, ama ÇEKÜL'ün, arkadaşlarımızın işbirliğiyle ve Kastamonu halkı desteğiyle, Kültür Bakanlığımızın, İçişleri Bakanlığımızın ve diğer ilgili kurum ve kuruluşların katkılarıyla ortaya çıktı. Hani, Türk kamu yönetiminde görülen, işbirliğinin eksikliğini, biz orada hissettirmedik. İşbirliğini sağlama sürecinde, insanları ikna etmek, bazen ısrarlı ve kararlı olmak gerekti, ama her zaman ana ilke, birleştirici olmaktı. Bu işbirliğinin de sonuçlarını aldık.

A.Ç. – Eg.Y.: *Son olarak, şu anda Kastamonu halkından ve yerel yönetiminden neler beklediğinizi söyler misiniz?*

E.Y.: Ben, bunlara sahip çıkılmasını bekliyorum. Kültürel katkısının yanında, Kastamonu'nun bundan, ekonomik ve sosyal kalkınma yönünde önemli boyutta yararlanacağını düşünüyorum.

A.Ç. – Eg.Y.: *Çok teşekkür ederiz.*

E.Y.: Ben teşekkür ederim.